

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.33.06>

ДЕРЖАВНИЙ ТА ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА РЕАЛІЗАЦІЄЮ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Баско Андрій Валентинович,
orcid.org/ 0009-0007-9858-257X
доктор філософії в галузі права,
докторант
(Запорізький національний
університет, м. Запоріжжя, Україна)

У статті досліджено особливості здійснення державного та громадського контролю за реалізацією державної політики у сфері місцевого самоврядування (далі – ОМС) в Україні.

В результаті дослідження встановлено, що державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування може здійснюватися у різних сферах суспільного життя громади, шляхом моніторингу, аналізу діяльності ОМС та підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій, їх перевірки на підставі та у порядку визначеному законами України, з виключенням можливості втручання органів державної влади чи їх посадових осіб у здійснення ОМС наданих їм власних повноважень.

З'ясовано, що громадський контроль за діяльністю ОМС це визначена законом діяльність представників громадськості (як індивідуальних так і колективних суб'єктів) спрямована на перевірку (спостереження) за законністю виконання ними завдань щодо надання адміністративних, соціальних послуг, забезпечення життєдіяльності та розвитку громади, якісної взаємодії з іншими органами публічної влади, суб'єктами господарювання та активною громадськістю.

Доведено, що формами громадський контроль за діяльністю ОМС (засоби та способи його реалізації) є: загальні збори громадян за місцем проживання; участь у партICIPаторному бюджетуванні; місцеві ініціативи; громадські слухання; представництво громадськості в колегіальних органах ОМС; участь громадськості в обговоренні та підготовці нормативно-правових актів, які регулюють діяльність ОМС; безпосереднє звернення громадян та ЗМІ до ОМС з метою отримання інформації про їх діяльність; участь представників громадськості у відборі кадрів на службу в ОМС та проходження атестації кадрів; участь представників громадськості при проведенні службової перевірки щодо скарг на дії чи бездіяльність посадових осіб ОМС; організації опитування громадської думки про діяльність ОМС; зобов'язання звітування керівництва ОМС про результати своєї діяльності перед громадськістю; оголошення йому квоти недовіри та ініціювання дострокових виборів; участь громадських організацій у розробці програм діяльності ОМС та діяльності комісії ОМС.

Ключові слова: державна політика у сфері місцевого самоврядування, державний контроль, громадський контроль, форми та механізми реалізації державного та громадського контролю.

STATE AND PUBLIC CONTROL OVER THE IMPLEMENTATION OF STATE POLICY IN THE FIELD OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN UKRAINE

Basko Andrii Valentynovych,
orcid.org/ 0009-0007-9858-257X
Doctor of Philosophy in Law,
Doctoral Student
(Zaporizhzhia National University,
Zaporizhzhia, Ukraine)

The article examines the peculiarities of state and public control over the implementation of state policy in the field of local self-government (hereinafter referred to as local self-government) in Ukraine.

As a result of the study, it was established that state control over the activities of local self-government bodies and officials can be carried out in various spheres of the social life of the community, through monitoring, analysis of the activities of local governments and their subordinate enterprises, institutions and organizations, their verification on the basis and in the manner determined by the laws of Ukraine, with the exception of the possibility of interference by state authorities or their officials in the exercise of the local government's own powers granted to them.

It was found that public control over the activities of local government is a legally defined activity of members of the public (both individual and collective entities) aimed at checking (observing) the legality of their performance of tasks related to the provision of administrative and social services, ensuring the livelihood and development of the community, high-quality interaction with other public authorities, business entities and active public.

It has been proven that the forms of public control over the activities of local government (means and methods of its implementation) are: general meetings of citizens at the place of residence; participation in participatory budgeting; local initiatives; public hearings; representation of the public in the collegial bodies of local government; participation of the public in the discussion and preparation of normative legal acts that regulate the activities of local government; direct appeal of citizens and mass media to LGUs in order to obtain information about their activities; participation of members of the public in the selection of personnel for service in the local government and passing personnel attestation; participation of members of the public during an official inspection of complaints about the actions or inaction of local government officials; organization of a public opinion poll on the activities of local government; the obligation of the management of local government organizations to report on the results of their activities to the public; announcing a vote of no confidence in him and initiating early elections; participation of public organizations in the development of programs of activities of local government organizations and activities of commissions of local government organizations.

Key words: state policy in the field of local self-government, state control, public control, forms and mechanisms of implementation of state and public control.

Вступ. На сьогодні з активним продовженням політики децентралізації публічної влади, закладеної в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (2014 року) [1] органи місцевого самоврядування (далі – ОМС) набувають більших повноважень щодо здійснення публічного управління майже всіма сферами суспільного (за виключенням по-сутті безпекової сфери та сфери оборони), що очевидно є позитивним явищем оскільки таким чином все більш якісніше проявляється їх публічно-сервісна функція. В той же час під впливом

політичних подій, прагнучи до економічної свободи, до автентичного розвитку регіону представники ОМС втрачають зв'язок з громадами, здійснюють свою діяльність не на користь громади а на свою користь або користь політично-економічних (олігархічних) груп, забуваючи про своє основне призначення – служіння народу України. Тому на законодавчому рівні мають існувати і ефективно реалізовуватись запобіжники цим явищам у формі державного та громадського контролю за діяльністю ОМС. Очевидно, що під час воєнного часу, коли всі людські і фінансові ресурси держави спрямовуються на обороноздатність країни механізми державного та громадського контролю за всіма гілками влади і за діяльністю ОМС слабшають, що може призвести до незворотніх наслідків. У зв'язку з цим в межах наукової статті доцільно нижче з'ясувати системні механізми державного та громадського контролю за діяльністю первинної ланки будівництва державності – ОМС.

Стан дослідження проблематики статті. Для вітчизняної юридичної науки проблематика державного та громадського контролю за діяльністю органів публічної не є новою. Зокрема системному дослідженню питань державного контролю за діяльністю органів публічної була приділена увага таких вчених як В. Авер'янов, О. Андрійко, В. Гаращук, С. Вітвіцький, Ю. Дьомін, Т. Кирильчук, Т. Коломоєць, В. Кобринський, В. Шестак та ін. Державний та громадський контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування досліджували В. Борденюк, О. Наливайко, О. Скопич, О. Сушинський, Д. Сухінін та інші.

В той же час питання застосування ефективних механізмів та форм державного та громадського контролю за діяльністю ОМС є мало дослідженими, зокрема з моменту нового витку розвитку нашої держави – відвойовування свого права бути незалежною, самостійною і успішною державою європейського простору.

Таким чином на досягнення *мети дослідження* – з'ясування особливостей здійснення державного та громадського контролю за реалізацією державної політики у сфері місцевого самоврядування в Україні плануємо до виконання наступні завдання дослідження: з'ясування поняття та змісту державного та громадського контролю за реалізацією державної політики у сфері місцевого самоврядування, правових засад їх здійснення, механізмів та форм реалізації та виокремлення напрямків їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Не вдаючись в детальний аналіз різних наукових концепцій державного контролю, звернемо увагу на з'ясування його сутності в наукових працях окремих авторів. Як вірно відмічають окремі автори контроль «не є самоціллю влади та із засобу покарання трансформувався в інформаційно-аналітичний засіб, а метою контролю в управлінні є забезпечення органу управління інформацією про стан керованого об'єкта, що дає змогу вчасно здійснити корегувальні дії» [2, с. 64]. Правова природа державного контролю, на думку С. Вітвіцького проявляється у тому, що «він здійснюється органами держави та їх посадовими особами у межах, визначених правовими нормами, на підставі норм права і згідно з ними» [3, с. 72]. Професор О. Андрійко зазначає, що сутність державного контролю полягає у спостереженні, аналізі та перевірці об'єктів контролю [4, с. 28–30]. В свою чергу С. Шестак визнає, що «державний контроль може бути самостійно чи зовнішньо ініційованим уповноваженими суб'єктами він може бути плановим або позаплановим і завжди повинен мати офіційний, формалізований характер» [5, с. 26]. Більшість вчених зголошуються в думці, що метою державного контролю є: отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан справ об'єкта контролю; застосування заходів щодо попередження правопорушень із правом прямого втручання в оперативну діяльність об'єкта контролю; надання допомоги підконтрольній структурі у поновленні законності і дисципліни;

встановлення причин і умов, що сприяють порушенню вимог правових норм; застосування заходів щодо притягнення винних осіб до правової відповідальності [6, с. 35]. На думку О. Скопич «державний контроль у сфері місцевого самоврядування може бути як загальним, так і спеціальним, зокрема загальний державний контроль може бути парламентським, президентським, урядовим; спеціальний – внутрівідомчий і внутрігосподарський; при цьому внутрівідомчий проводять контрольно-ревізійні підрозділи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади тільки у підпорядкованих міністерствам і відомствам структурах» [7, с. 31–32]. Всі дослідники доходять майже єдиної думки, що державний контроль за діяльністю ОМС необхідно розглядати як складну систему, що включає в себе різні напрями функціонування органів державної влади і його форми та методи мають бути знайти законодавче закріплення.

Щодо цього нижче доцільно з'ясувати правові засади державного контролю за діяльністю ОМС його види, форми та механізми реалізації.

На законодавчому рівні поняття державного контролю за діяльністю ОМС не визначено. Так в статті 20 Закону України «Про місцеве самоврядування» визначено, що «державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування може здійснюватися лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, і не повинен призводити до втручання органів державної влади чи їх посадових осіб у здійснення органами місцевого самоврядування наданих їм власних повноважень», тобто в цій нормі по-сутті закріпленій основний принцип цього виду контролю – відсутність безпосереднього втручання в діяльність ОМС, механізми та форми такого контролю в даному профільному законі не визначені.

Натомість слід відзначити, що на сьогодні в Україні вироблена хоча і не досконала але в певній мірі ієрархічна система нормативно-правових актів, які регулюють форми та механізми державного контролю за діяльністю місцевого самоврядування, спробуємо здійснити її аналіз нижче.

В Основному законі – Конституції України, в окремих її положення закріплені наступні форми державного контролю за діяльністю ОМС: 1) парламентський – відповідно до статті 98 контроль від імені Верховної Ради України за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням, в тому числі та потреби місцевого самоврядування, здійснює Рахункова палата; 2) президентський – відповідно до ст. 106 Президент України – приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України; 3) урядовий – відповідно до ст. 116 КМУ розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України [8].

У статутному законодавстві питанням контролю за діяльністю ОМС присвячені статті 20 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [9]; стаття 17 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» [10]; стаття 7 Закону України «Про Рахункову палату» [11]; статті 16, 20, 24, 71, 74, 76 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [12]; статті 2, 13, 16, 35, 39 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [13]. Наприклад, в Законі України «Про Кабінет Міністрів України» [9] в ст. 39 зазначено, що «Кабінет Міністрів України відповідно до Конституції та законів України забезпечує здійснення контролю за виконанням органами місцевого самоврядування наданих їм повноважень органів виконавчої влади»; в Законі України «Про центральні органи виконавчої влади» в ст. 15 зазначено, що

«накази міністерства, видані в межах його повноважень, є обов'язковими для виконання центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами, місцевими державними адміністраціями, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями всіх форм власності та громадянами», це стосується і ОМС; в ст. 28 зазначено, що «міністерства, інші центральні органи виконавчої влади та їх територіальні органи звертаються до суду, якщо це необхідно для здійснення їхніх повноважень у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України», тобто і у випадку невиконання їх вимог ОМС [10].

На нашу думку, законодавство щодо здійснення державного контролю у всіх сферах суспільного життя має розвиватись, тому попри неможливість його системного (комплексного) розвитку доцільним є внесення змін та доповнень до окремих законодавчих актів, зокрема до Закону України «Про місцеве самоврядування» в якому доцільно статтю 20 доповнити нормами наступного змісту: *«Державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування може здійснюватися у різних сферах суспільного життя громади, шляхом моніторингу, аналізу діяльності ОМС та підпорядкованих їх підприємств, установ та організацій та їх перевірки на підставі та у порядку визначеному законами України, з виключенням можливості обмеження реалізації їх повноважень та їх діяльності на момент і до кінця проведення контрольних заходів.*

Порядок проведення державного контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування та його результатів може бути оскаржено в досудовому та судовому порядку, у відповідності до законодавства України».

На виконання задач дослідження нижче доцільно з'ясувати особливості здійснення громадського контролю за діяльністю ОМС, його форми, механізми та визначити напрямки їх удосконалення. Не вдаючись до поглибленого аналізу поняття та змісту громадського контролю, які були предметом дослідження багатьма дослідниками, зосередимо увагу на окремих із них, які на нашу думку є більш вдалим та розкривають зміст цієї правової категорії.

На думку В. Малиновського «громадський контроль – це засіб забезпечення законності в діяльності виконавчо-розпорядчих органів, який суттєво відрізняється від усіх інших видів контролю. Всі суб'єкти громадського контролю виступають від імені громадськості, а не держави, тому їх контрольні повноваження, як правило, не мають юридично-владного змісту, а рішення за результатами перевірок мають рекомендаційний характер» [14, с. 37]. С.В. Шестак трактує громадський контроль «як контроль громадян та їх добровільних об'єднань, спрямований на забезпечення законності та прозорості функціонування державного механізму, на розвиток постійних й ефективних взаємозв'язків держави і населення» [15, с. 41]. І. Сквірський під громадським контролем розуміє «діяльність громадськості, яка має на меті перевірку або спостереження з метою перевірки для протидії, попередження або припинення протиправних дій, рішень чи бездіяльності суб'єктів публічного управління» [16, с. 42–43].

З огляду на вище зазначене та з урахуванням завдань, які покладаються на ОМС, можна визначити, що громадський контроль за діяльністю ОМС це визначена законом діяльність представників громадськості (як індивідуальних так і колективних суб'єктів) спрямована на перевірку (спостереження, нагляд) за законністю виконання завдань органами місцевого самоврядування щодо надання адміністративних, соціальних послуг, забезпечення життєдіяльності та розвитку громади, якісної взаємодії з іншими органами публічної влади, суб'єктами господарювання та активною громадськістю громади.

Цікавою є наукова позиція Р. Миронюка, який здійснивши дослідження змісту громадського контролю за діяльністю поліції на монографічному рівні приходить до висновків, що «його зміст розкривається через мету громадського контролю, його завдання, суб'єктів та об'єктів такого контролю та його форм і механізмів реалізації» [17, с. 24].

Використовуючи такі напрацювання з огляду на діяльність ОМС визначимо, що мета громадського контролю за діяльністю ОМС полягає в реалізації конституційного принципу прозорості діяльності органів публічної влади.

Завданнями громадського контролю за діяльністю ОМС є: 1) отримання точної і повної інформації щодо діяльності ОМС; 2) сприяння підвищенню ефективності роботи ОМС; 3) поширення серед громадськості соціально значущої функції ОМС; 4) підтримання іміджу ОМС та престижу роботи службовця ОМС; 5) забезпечення прозорого відбору кадрів для служби в ОМС, їх переміщення та іншого просування по службі; 6) підвищення рівня законності забезпечення прав і свобод громадян в діяльності ОМС; 7) покращення умов та порядку надання адміністративних та соціальних послуг. Зміст громадського контролю за діяльністю ОМС проявляється у його процедурних формах та інституційних елементах. Інституційними елементами громадського контролю за діяльністю ОМС є: суб'єкт, об'єкт, предмет та процедура його здійснення. Суб'єктами такого громадського контролю виступають громадяни та громадські об'єднання – неорганізована та організована громадськість. У якості об'єкту громадського контролю виступають підрозділи ОМС, підприємства, установи та організації які знаходяться у їх віданні, а також конкретні службовці ОМС, або претенденти на службу в ОМС. Предметом громадського контролю є діяльність вказаних об'єктів з реалізації прав і свобод громадян, задоволення їх потреб та інтересів. Процедура громадського контролю містить комплекс форм і методів його здійснення відповідно до завдань та характеру згаданих вище компонентів.

Нижче доцільно розглянути ймовірні форми та механізми громадського контролю за діяльністю ОМС. Відразу слід зауважити, що такі форми знайшли законодавче закріплення лише часткового на законодавчому рівні, зокрема за відсутності окремої норми Закону «Про місцеве самоврядування», яка б регулювала форми та порядок здійснення громадського контролю за діяльністю ОМС, окремі такі положення містяться в різних нормах, зокрема: статтею 7 визначено підстави та порядок здійснення місцевого референдуму є форми вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення; статтею 8 визначено підстави та порядок проведення загальних зборів громадян, що є формою їх безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення; статтею 9 визначено підстави та порядок здійснення місцевих ініціатив про розгляд у раді (в порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування; в статті 75 «Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальними громадами» визначено, що «органи та посадові особи місцевого самоврядування є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед територіальними громадами. Вони періодично, але не менш як два рази на рік, інформують населення про виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку, місцевого бюджету, з інших питань місцевого значення, звітують перед територіальними громадами про свою діяльність. Територіальна громада у будь-який час може достроково припинити повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування, якщо вони порушують Конституцію або закони України, обмежують права і свободи громадян, не забезпечують здійснення наданих їм законом повноважень» [12].

В той же час аналіз змісту статутів окремих територіальних громад, дає можливість констатувати, що питання громадського контролю за діяльністю ОМС в них визначені більш детально та повно. Зокрема, статутом Луцької міської територіальної громади, який затверджений рішенням міської ради від 20.12.2023 № 54/97 «Про затвердження Статуту Луцької міської територіальної громади» питанню громадського контролю за діяльністю міської ради та її виконкому присвячено окремий розділ який містить три статті в яких закріплено: засади громадського контролю за діяльністю ОМС та їх посадових осіб (стаття 27), громадська експертиза (стаття 28), доступ до публічної інформації (стаття 29) [18]. Статутом територіальної громади міста Дніпра, затвердженому Дніпровською міською радою VII скликання від 20 травня 2020 року урегульовано на рівні окремих статей такі форми громадського контролю за діяльністю ОМС: місцеві вибори; місцевий референдум; загальні збори громадян за місцем проживання; участь у партиципаторному бюджетуванні; місцеві ініціативи; громадські слухання; звернення до органів і посадових осіб місцевого самоврядування міста; участь у роботі ОМС та робота на виборних посадах місцевого самоврядування міста; участь у діяльності громадських організацій, професійних і творчих спілок; участь у роботі громадської ради при міській раді, громадських радах при районних у місті радах (у разі їх створення) та консультативно-дорадчих органах; участь у роботі органів самоорганізації населення; участь на громадських засадах у роботі комісій, які утворюються при органах місцевого самоврядування, положення про які визначаються рішенням відповідного органу місцевого самоврядування; участь у проведенні громадських експертиз проєктів рішень ОМС міста з питань, які мають суттєве значення для членів територіальної громади, визначають напрями соціально-економічного та культурного розвитку міста [19].

Аналіз законодавчих актів, які тим чи іншим чином регламентують порядок здійснення громадського контролю за діяльністю ОМС а також виходячи з сутності заходів спрямованих на забезпечення такого контролю, можна виділити наступні форми такого контролю (засоби та способи його реалізації): 1) представництво громадськості в колегіальних органах ОМС; 2) участь громадськості в обговоренні та підготовці нормативно-правових актів, які регулюють діяльність ОМС; 3) безпосереднє звернення громадян та ЗМІ до ОМС з метою отримання інформації про їх діяльність; 4) участь представників громадськості у відборі кадрів на службу в ОМС та проходження атестації кадрів; 5) участь представників громадськості при проведенні службової перевірки щодо скарг на дії чи бездіяльність посадових осіб ОМС; 6) організації опитування громадської думки про діяльність ОМС; 7) зобов'язання звітування керівництва ОМС про результати своєї діяльності перед громадськістю; 8) участь громадських організацій у розробці програм діяльності ОМС.

На підставі вище здійсненого аналізу сутності та змісту громадського контролю за діяльністю ОМС а також вад його правового регулювання, вважаємо за необхідно доповнити Розділ IV Закону України «Про місцеве самоврядування» новою нормою такого змісту «стаття 81. Громадський контроль за діяльністю ОМС», а в назву Розділ IV внести зміни і викласти його в такій редакції «Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування та громадський контроль за їх діяльністю».

Висновки. В результаті дослідження встановлено, що державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування може здійснюватися у різних сферах суспільного життя громади, шляхом моніторингу, аналізу діяльності ОМС та підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій, їх перевірки на підставі та у порядку визначеному законами України, з виключенням можливості втручання

органів державної влади чи їх посадових осіб у здійсненні ОМС наданих їм власних повноважень.

З'ясовано, що громадський контроль за діяльністю ОМС це визначена законом діяльність представників громадськості (як індивідуальних так і колективних суб'єктів) спрямована на перевірку (спостереження) за законністю виконання ними завдань щодо надання адміністративних, соціальних послуг, забезпечення життєдіяльності та розвитку громади, якісної взаємодії з іншими органами публічної влади, суб'єктами господарювання та активною громадськістю.

Доведено, що формами громадський контроль за діяльністю ОМС (засоби та способи його реалізації) є: загальні збори громадян за місцем проживання; участь у партICIPаторному бюджетуванні; місцеві ініціативи; громадські слухання; представництво громадськості в колегіальних органах ОМС; участь громадськості в обговоренні та підготовці нормативно-правових актів, які регулюють діяльність ОМС; безпосереднє звернення громадян та ЗМІ до ОМС з метою отримання інформації про їх діяльність; участь представників громадськості у відборі кадрів на службу в ОМС та проходження атестації кадрів; участь представників громадськості при проведенні службової перевірки щодо скарг на дії чи бездіяльність посадових осіб ОМС; організації опитування громадської думки про діяльність ОМС; зобов'язання звітування керівництва ОМС про результати своєї діяльності перед громадськістю; оголошення йому квоти недовіри та ініціювання дострокових виборів; участь громадських організацій у розробці програм діяльності ОМС та діяльності комісії ОМС.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 р. № 333-р. *Урядовий кур'єр*. 11.04.2014. № 67.
2. Смоляр О. А. Державний контроль у сфері місцевого самоврядування: особливості правового регулювання. *Проблеми законності*. 2015. № 129. С. 59–68.
3. Вітвіцький С. С. Державний контроль у сфері ліцензійної діяльності: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Х. ХНУВС, 2004. 178 с.
4. Андрійко О. Ф. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. К., 1999. 378 с.
5. Шестак В. С. Державний контроль в сучасній Україні (теоретико-правові питання): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Х., 2002. 195 с.
6. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель : монографія. Х. : Право, 2009. 600 с.
7. Скопич О. Д. Контроль у системі місцевого самоврядування України: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04. К., 2010. 186 с.
8. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.
10. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
11. Про Рахункову палату: Закон України від 2.07.2015 р. № 576-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 36. Ст. 360.
12. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.
13. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04.1999 р. №586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20–21. Ст. 190.

14. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Центр сприяння інституц. розв. держ. служби, 2005. 254 с.
15. Шестак С. В. Недержавний контроль за діяльністю міліції: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Х., ХНУВС, 2009. 199 с.
16. Сквірський І. О. Громадський контроль у публічному управлінні: теоретико-правові та праксеологічні аспекти: дис. ... д-ра. юрид. наук. : 12.00.07. Запоріжжя, ЗНУ, 2013. 413 с.
17. Громадський контроль за діяльністю поліції : монографія. Видавець Біла К. О., 2020. 136 с.
18. Про затвердження Статуту Луцької міської територіальної громади: рішенням Луцької міської ради від 20.12.2023 № 54/97. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/pages/city-charter> (дата звернення – 22.02.2024).
19. Статут територіальної громади міста Дніпра: рішення Дніпровською міської ради VII скликання від 20 травня 2020 року. URL: <https://dniprorada.gov.ua/uk/page/statut-teritorialnoi-gromadi-mista> (дата звернення – 22.02.2024).